

which countries the population leaves for the short-term period, and to which the long-term. The main reasons for the outflow of able-bodied population abroad are determined, such as the unemployment rate in Ukraine (caused by job cuts) and low wages. The level of wages in Ukraine and in the leading countries of the world, which Ukrainians are seeking to earn, are comparatively. The countries most recently traveled by migrants are identified. The influence of external labor migrations on the domestic labor market is analyzed on the basis of analysis of the number of unemployed economically active population aged 15–70 years. The main positive and negative consequences of migration processes for the state are revealed. The influence on the cultural aspect of life of Ukrainians as a consequence of staying in other countries of the world is determined. The conclusions are based on the analysis of migration processes in Ukraine due to the loss of highly skilled personnel and measures to combat migration and unemployment in Ukraine.

Key words: migration, labor migration, labor force, remittances, wages, migrants.

Надійшла до редакції 28.11.2018

DOI : 10.33274/2079-4762-2018-44-2-25-34

УДК 338.48-027.543 (477)

Ніколайчук О. А.,
канд. екон. наук

Донецький національний університет економіки і торгівлі
імені Михайла Туган-Барановського,
Кривий Ріг, Україна,
e-mail: nikolaichuk@donnuet.edu.ua

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ РОЗВИТКУ МІЖНАРОДНОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ

UDC 338.48-027.543 (477)

Nikolaichuk O. A.,
PhD in Economic
sciences

Donetsk National University of Economics and Trade
named after Mykhailo Tugan-Baranovsky,
Krivyi Rih, Ukraine
e-mail: nikolaichuk@donnuet.edu.ua

COMPARATIVE ANALYSIS OF INTERNATIONAL TOURISM DEVELOPMENT IN UKRAINE

Мета. Мета статті — виявлення стану та перспектив розвитку міжнародного туризму в Україні в сучасних умовах.

Методи. Методологічним підґрунтям виступають: діалектичний метод наукового пізнання — для дослідження взаємозв'язків та історичного розвитку міжнародного туризму в Україні, загальнонаукові методи: аналіз, синтез, індукція, дедукція, графічний метод, групування, порівняння — для визначення основних тенденцій стану міжнародного туризму, структурний аналіз — для оцінки структури міжнародного туризму за метою поїздки та географічної структури міжнародних туристичних потоків України.

Результати. Проаналізовано динаміку та сальдо міжнародних туристичних потоків в Україні. Проведено оцінку динаміки і структури виїзних та в'їзних туристичних потоків залежно від мотивації поїздки. Розглянуто обсяг і структуру туристичних потоків України за країнами походження. Виявлено неефективність зовнішньої туристичної діяльності України, що підтверджується перевищенням виїзних туристичних потоків над в'їзними. Встановлено, що в мотиваційній структурі зовнішніх туристичних потоків України переважає приватний туризм. Зафіксовано зниження темпів розвитку міжнародного туризму з 2014 року,

причиною чого є нестабільність політичної ситуації, військовий конфлікт на Сході країни, погіршення соціально-економічної ситуації. Встановлено зміни в просторовій структурі туристичних потоків України з переважанням країн Європейського Союзу та зменшенням ролі країн СНД. Виявлено зростання виїзного туризму за рахунок трудової міграції. Надано рекомендації щодо відновлення міжнародного туристичного потоку України. Вони полягають в необхідності стабілізації ситуації на Сході країни, сприянні розвитку євроінтеграційних процесів та залученні інвестицій в розвиток туристичної інфраструктури, підвищенні якості туристичних послуг.

Ключові слова: міжнародний туризм, в'їзний туризм, виїзний туризм.

Постановка проблеми. Міжнародний туризм під впливом глобалізації та інтернаціоналізації стає одним з головних чинників посилення конкурентоспроможності країни на світових ринках, забезпечуючи валютні надходження до ВВП та зайнятість значної частини населення, сприяє залученню іноземних інвестицій та розвитку туристичної інфраструктури. Так, за даними Всесвітньої туристичної організації UNWTO [1] та Всесвітньої ради з туризму і подорожей [2], у 2017 р. міжнародний туризм забезпечував 10 % світового валового продукту, 7 % світового експорту товарів і послуг та 10 % робочих місць.

На противагу, розвиток міжнародного туризму в Україні має значно нижчі показники результативності. За даними Всесвітньої туристичної організації UNWTO, частка України у структурі іноземних туристичних прибуттів Європи в 2017 р. склала 2,1 %, забезпечуючи отримання 1,261 млн. дол. США, що складає 0,2 % від загальноєвропейських надходжень від туризму [1].

Отже, діагностика сучасного стану міжнародного туризму в Україні з метою встановлення основних тенденцій та перспектив розвитку галузі є актуальною науково-практичною проблемою сьогодення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням стану та розвитку міжнародного туризму в Україні присвячені роботи таких вчених, як О. Б. Білоцерківський [3], Л. А. Бондаренко [4], Г. О. Горіна [5], А. В. Грянило [6], А. Ю. Парфіненко [7], О. А. Письменний [8], А. А. Терехух, О. П. Макар, Г. Я. Ільницька [9] та ін.

Проте, незважаючи на значну кількість публікацій з цього питання, у зв'язку з постійною зміною кон'юнктури туристичного ринку та впливом глобалізаційних процесів виникає необхідність додаткового дослідження факторів, що впливають на розвиток міжнародного туризму на Україні.

Мета статті — виявлення тенденцій та перспектив розвитку міжнародного туризму в Україні в сучасних умовах.

Виклад основного матеріалу дослідження. Згідно із Законом України «Про туризм», міжнародний туризм поділяється на іноземний (в'їзний) та зарубіжний (виїзний). В'їзний туризм — це подорожі в межах України осіб, які постійно не проживають на її території; виїзний туризм — подорожі громадян України та осіб, які постійно проживають на території України, в іншу країну.

Проведемо дослідження динаміки міжнародного туризму в Україні (табл. 1).

Динаміка іноземного туризму свідчить про зростання кількості іноземних туристів, що відвідували Україну, в період з 2010 р. по 2013 р. Загальний приріст іноземних туристів за цей період становить 16,3 %. У 2012 р. цей приріст пояснюється проведенням Чемпіонату Європи з футболу Євро-2012. Починаючи з 2014 р. у зв'язку з нестабільною політичною ситуацією в Україні, анексією Криму та через проведення АТО кількість іноземних туристів різко скоротилась: в 2014–2015 рр. кількість іноземних туристів становить лише 50–51 % від рівня 2013 р.

З 2016 р. намітилася позитивна тенденція зростання кількості іноземних туристів, що відвідували Україну, однак станом на 2017 р. порівняно з 2013 р. показник складає лише 57,6 % та 67,1 % від рівня 2010 р.

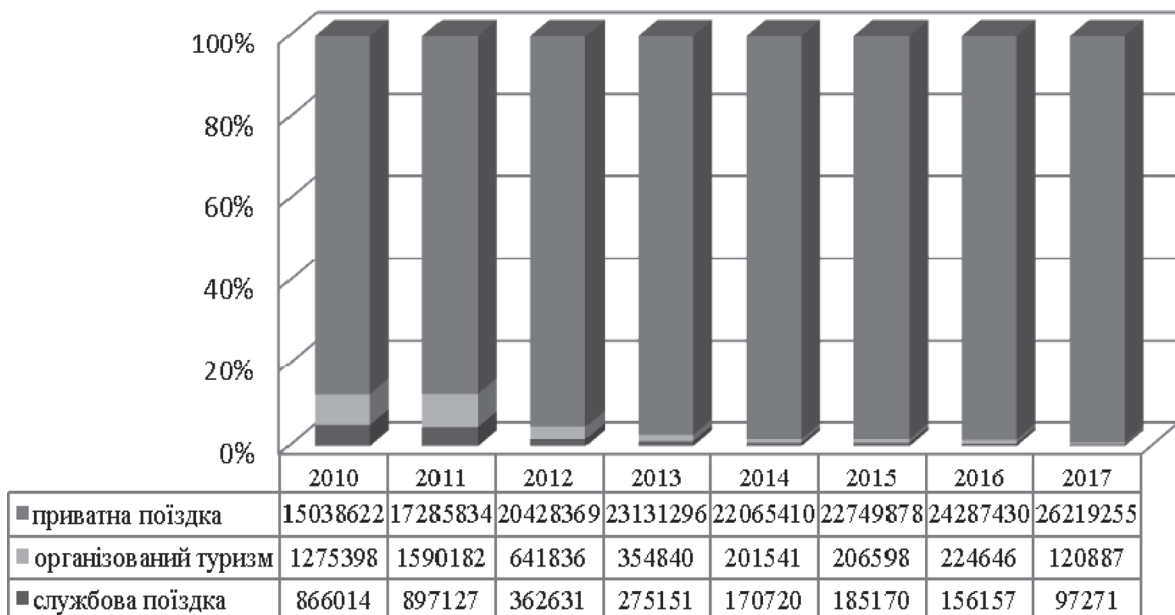
Таблиця 1 — Динаміка та сальдо міжнародних туристичних потоків в Україні (складено автором на основі [10])

Рік	Іноземний туризм		Зарубіжний туризм		Сальдо	
	осіб	темп зростання, %	осіб	темп зростання, %	осіб	темп зростання, %
2010	21203327	-	17180034	-	4023293	-
2011	21415296	101,00	19773143	115,09	1642153	40,82
2012	23012823	107,46	21432836	108,39	1579987	96,21
2013	24671227	107,21	23761287	110,86	909940	57,59
2014	12711507	51,52	22437671	94,43	-9726164	-1068,88
2015	12428286	97,77	23141646	103,14	-10713360	110,15
2016	13333096	107,28	24668233	106,60	-11335137	105,80
2017	14229642	106,72	26437413	107,17	-12207771	107,70

Аналіз статистичних даних показує, що кількість зарубіжних туристів зростає. Виключенням є 2014 р., коли показник зменшився на 5,6 %. Починаючи з 2015 р. зростання динаміки виїзних туристичних потоків було відновлено. Отже, негативні соціально-економічні та політичні явища особливо не вплинули на виїзний туризм в Україні. У цілому приріст зарубіжних туристів за період 2010–2017 рр. складає 54 %.

У 2014–2017 рр. сформувалося негативне сальдо зовнішньої туристичної діяльності, що обумовлено переважанням виїзного туристичного потоку над в'їзним. Період 2010–2013 рр. характеризувався позитивним сальдо. Зважаючи на соціально-економічне становище та політичну нестабільність в Україні, скоріш за все тенденція переважання зарубіжного туризму над іноземним за 2014–2017 рр. ще збережеться на найближчий період. Динаміку та структуру зарубіжного туризму за метою поїздки в 2010–2017 рр. наведено на рис. 1.

Аналіз динаміки зарубіжного туризму в Україні свідчить про щорічне зростання приватних поїздок, причому за 2010–2017 рр. цей приріст склав 74 %. Структура зарубіжного туризму в досліджуваний період теж значно змінилася: якщо в 2010 р. з приватною метою здійснювалося 87,5 % всіх зарубіжних поїздок, то починаючи з 2014 р. їх частка перевищує 95 % і в 2017 р. становить 99,2 % всіх поїздок.

Рисунок 1 — Динаміка та структура зарубіжного туризму за метою поїздки в 2010–2017 рр. (складено автором на основі [10])

Щодо організованого туризму, то починаючи з 2012 р. спостерігається скорочення зарубіжних поїздок з цією метою, причому найбільш суттєвим є зменшення в 2014–2017 рр. Кількість зарубіжних поїздок з метою туризму в 2017 р. становить лише 9,5 % від рівня 2010 р. З метою службової поїздки в 2017 р. виїздили менше 1 % всіх туристів, на противагу, в 2010 р. їх частка становила 5 % всіх зарубіжних поїздок. У кількісному виразі розмір службових вирушень за досліджуваний період теж скоротився — показник в 2017 р. становить лише 11,2 % від рівня 2010 р.

Динаміку та структуру в'їзних туристичних потоків України за метою поїздок за 2010–2017 рр. наведено в табл. 2–3. Оцінка динаміки в'їзного туризму в Україні свідчить про нестабільність та коливання протягом аналізованого періоду. Так, в період 2010–2013 рр. можна відмітити зростання загальної кількості прибуттів, протягом 2014–2015 рр. спостерігається зменшення (особливо суттєве в 2014 р. — 48,5 %), в 2016–2017 рр. — зростання динаміки із середньорічними темпами приросту 6–7%.

Таблиця 2 — Динаміка в'їзних туристичних потоків України за метою поїздок (складено автором на основі [10])

Період	Кількість іноземних громадян, які в'їхали в Україну, усього, осіб	Із них — за метою поїздки, осіб						
		службова, ділова, дипломатична	туризм	приватна	навчання	працевлаштування	імміграція (постійне місце проживання)	культурний та спортивний обмін, релігійна, інша
2010	21203327	694557	1083015	19089067	67479	14760	48343	206106
2011	21415296	644992	1225954	19180171	59169	16143	64796	224071
2012	23012823	350224	940052	16795240	23813	9102	40419	4853973
2013	24671227	167416	488496	18167742	283	330	5088	5841872
2014	12711507	49437	146804	9696854	1109	786	2496	2814021
2015	12428286	41169	137906	11525239	101	1304	2314	720253
2016	13333096	33397	172848	12953702	2087	26	3145	167891
2017	14229642	88976	38958	13741653	4521	2640	4027	348867
Відносне відхилення, %								
2011/2010	1,00	-7,14	13,20	0,48	-12,31	9,37	34,03	8,72
2012/2011	7,46	-45,70	-23,32	-12,43	-59,75	-43,62	-37,62	2066,27
2013/2012	7,21	-52,20	-48,04	8,17	-98,81	-96,37	-87,41	20,35
2014/2013	-48,48	-70,47	-69,95	-46,63	291,87	138,18	-50,94	-51,83
2015/2014	-2,23	-16,72	-6,06	18,86	-90,89	65,90	-7,29	-74,40
2016/2015	7,28	-18,88	25,34	12,39	1966,34	-98,01	35,91	-76,69
2017/2016	6,72	166,42	-77,46	6,08	116,63	10053,85	28,04	107,79
2017/2010	-32,89	-87,19	-96,40	-28,01	-93,30	-82,11	-91,67	69,27

Аналіз структури в'їзних туристичних потоків до України за 2010–2017 рр. (табл. 2–3) показав, що основною метою в'їзду іноземних громадян на територію України є приватний туризм — найбільша кількість туристів, що відвідала Україну, спостерігалась упродовж 2011 р. (19,1 млн. осіб), а найменша — у 2014 р. (9,6 млн. осіб). У структурному плані внесок приватних поїздок збільшився на 6,9 %.

Щодо організованого туризму, відбулися такі зміни: найбільша кількість поїздок спостерігалася у 2015 р. — 1,37 млн. осіб, а найменша — у 2017 р. — 0,38 млн. осіб, тобто кількість поїздок за досліджуваний період поступово скоротилась на 96,4 %. Відбулося скорочення частки туристичних подорожей на 4,8 %.

Зі службовою метою в Україну подорожувало найбільше в 2010 р. — 0,69 млн. осіб та найменше — в 2016 р. — 33,39 тис. осіб, тобто за період 2010–2017 рр. кількість служ-

бових поїздок скоротилась на 87,19 %. Частка службових поїздок у структурі в'їзного туризму зменшилась на 2,7 %.

Таблиця 3 — Зміна структури в'їзного туризму в Україні за мотивацією подорожі, %
(складено автором на основі [10])

Рік	служба, ділова, дипломатична	туризм	приватна	навчання	працевлаштування	імміграція (постійне місце проживання)	культурний та спортивний обмін, релігійна, інша
2011/2010	-0,27	0,61	-0,47	-0,04	0,01	0,07	0,08
2012/2011	-1,5	-1,64	-16,58	-0,17	-0,04	-0,13	20,04
2013/2012	-0,84	-2,10	0,66	-0,10	-0,04	-0,16	2,59
2014/2013	-0,29	-0,83	2,64	0,01	0	0	-1,54
2015/2014	-0,06	-0,05	16,45	-0,01	0	0	-16,34
2016/2015	-0,08	0,19	4,42	0,01	-0,01	0	-4,54
2017/2016	0,37	-1,02	-0,58	0,02	0,02	0,01	1,19

Щодо культурного та спортивного обміну, релігійних та інших поїздок, то найбільша їх кількість припадає на 2012–2013 рр. — відповідно 4,85 та 5,84 млн. осіб з подальшим скороченням в наступні періоди. Однак в цілому за аналізований період їх розмір зріс на 69,27 %, а частка — на 1,48 %.

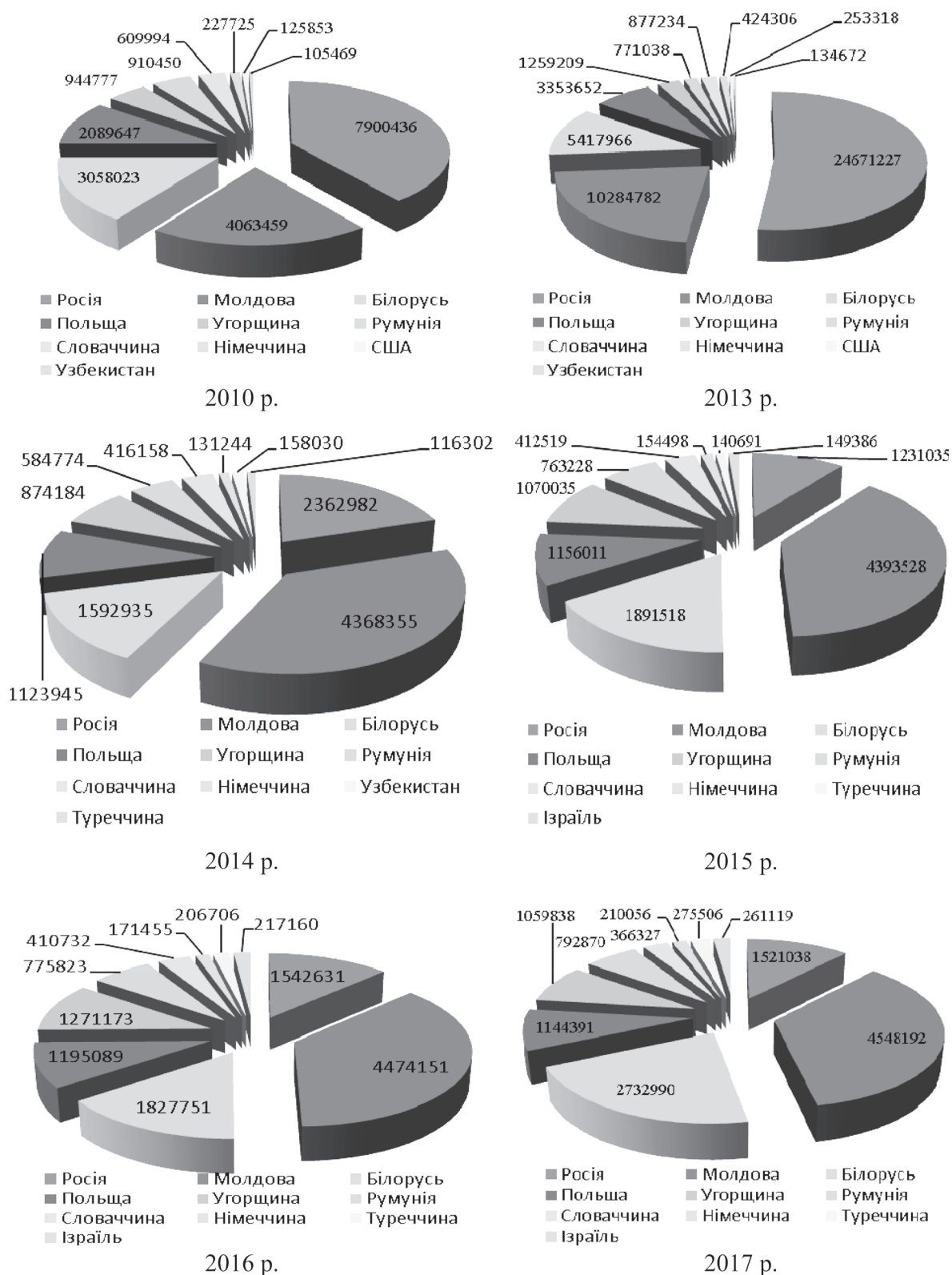
Щодо поїздок з метою навчання, працевлаштування та імміграції, то слід відмітити їх скорочення як за кількістю, так і у структурному відношенні — їх частка не досягає навіть 1 %.

Таким чином, узагальнюючи результати аналізу структури іноземного туризму за метою подорожі, можна констатувати зміну мотивації подорожей в бік зростання частки приватних поїздок та поїздок з культурною, спортивною, релігійною метою.

Розгляд обсягу та структури в'їзних туристичних потоків за країнами походження наведено на рис. 2. У 2010–2013 рр. найбільш чисельними були прибуття з Російської Федерації. Частка цієї країни в загальному обсязі в'їзних туристичних потоків становила 37,3 % протягом 2010 р. і 41,68 % — у 2013 р. Значний туристичний потік був пов'язаний з територіальною близькістю, історично складеними сімейними зв'язками між громадянами Росії і України. Після Росії другу і третю сходинки посідали відповідно Молдова та Білорусь. Кількість громадян Молдови, які відвідали Україну, зросла на 2,7 %, а з Білорусі — зменшилась на 0,8 %.

Наступні п'ять сходинки у рейтингу посідали п'ять країн Європейського Союзу. Щодо кількості прибуттів із Польщі, то спостерігалось зменшення від 9,8 % в 2010 р. до 5 % у 2013 р. Щодо Румунії, Угорщини та Словаччини, також відмічалось скорочення кількості прибуттів до України з цих країн. Загалом, їх частки у загальному обсязі прибуттів протягом 2010–2013 рр. знизились в середньому на 3 %. Кількість громадян Німеччини, що відвідали Україну, залишалася практично незмінною, а їх частка у загальному обсязі сягала 1 % упродовж 2010–2013 рр. Частка міжнародних туристичних прибуттів із США лишалася незмінною протягом 2010–2013 рр. — майже 0,6 % загального обсягу, а частка туристів із Узбекистану у загальному обсязі зросла на 0,5 %.

Починаючи з 2014 р. зміни політичних та соціально-економічних умов спричинили видозміну структури в'їзних туристичних потоків. Найбільш чисельними в 2014–2017 рр. є прибуття з Молдови, однак їх частка зменшилась на 3,4 %. Частка громадян з Білорусі є другою за чисельністю прибуттів і зростає на 6,4 %. На противагу, частка

Рисунок 2 — ТОП-10 країн, громадяни яких в'їхали до України за 2010–2017 роки (складено автором на основі [10])

громадян Росії поступово скорочується на 8 %. Щодо туристичних прибуттів з європейських країн, то найбільш чисельними вони є з Польщі (зменшення частки на 0,9 %), Угорщини (приріст частки на 0,45 %), Румунії (частка зросла на 0,9 %), Словаччини (скорочення частки на 0,8 %).

Як позитивне слід розцінювати збільшення туристичних потоків з Німеччини (з 1,03 % до 1,46 % в 2014–2017 рр.), Туреччини (з 0,9 % в 2014 р. до 1,91 % в 2017 р.), Ізраїлю (з 0,9 % в 2014 р. до 1,81 %).

Таким чином, порівняльний аналіз тенденцій іноземного туризму за країнами прибуття за 2010–2017 рр. свідчить про зміщення акцентів в бік зростання ролі європейських країн та скорочення частки прибуттів з Росії та окремих країн СНД. За аналізований період частка в'їздів з країн СНД зменшилась на 9 %. Однак до негативних тенденцій можна віднести різке скорочення туристичного потоку зі США.

Щодо географічної структури виїзного туризму, то вона наведена в табл. 4.

Таблиця 4 — Туристичні потоки в ТОП-10 країн, до яких виїжджали громадяни України, осіб (складено автором на основі [10])

Країна	2010 р.	2011 р.	2012 р.	2013 р.	2014 р.	2015 р.	2016 р.	2017 р.
Усього	17180034	19773143	21432836	23761287	22437671	23141646	24668233	26437413
Росія	5233972	5475455	5941305	6140406	4671321	4080414	3859820	4376423
Польща	3999602	5102885	5765184	6991778	7657021	9505713	10111086	9990978
Молдова	1889724	2221379	2174173	2395258	2421169	1727308	1655775	1680353
Угорщина	1789308	1726957	1759986	1900469	2152512	2442101	2893370	3118758
Білорусь	1135094	1581128	1673717	1738907	1538160	1325546	1114457	1186466
Румунія	503195	556792	549966	791845	522350	678700	857728	1045424
Туреччина	459061	605592	563184	573840	450549	510537	930657	1185051
Словаччина	383961	425585	508008	571266	656102	755248	886120	854657
Німеччина	383325	361689	380554	376316	308908	294797	275987	344150
Єгипет	328623	299927	297267	336173	400427	350936	417949	733597
Разом 10 країн	16105865	17931804	19613344	21816258	20778519	21671300	23002949	24515857
Частка 10 країн, %	93,75	90,69	91,51	91,81	92,61	93,65	93,25	92,73
Відносне відхилення виїзного потоку, %								
	2011/ 2010	2012/ 2011	2013/ 2012	2014/ 2013	2015/ 2014	2016/ 2015	2017/ 2016	2017/ 2010
Усього	15,09	8,39	10,86	-5,57	3,14	6,60	53,88	53,88
Росія	4,61	8,51	3,35	-23,92	-12,65	-5,41	13,38	-16,38
Польща	27,58	12,98	21,28	9,51	24,14	6,37	-1,19	149,80
Молдова	17,55	-2,13	10,17	1,08	-28,66	-4,14	1,48	-11,08
Угорщина	-3,48	1,91	7,98	13,26	13,45	18,48	7,79	74,30
Білорусь	39,29	5,86	3,89	-11,54	-13,82	-15,92	6,46	4,53
Румунія	10,65	-1,23	43,98	-34,03	29,93	26,38	21,88	107,76
Туреччина	31,92	-7,00	1,89	-21,49	13,31	82,29	27,33	158,15
Словаччина	10,84	19,37	12,45	14,85	15,11	17,33	-3,55	122,59
Німеччина	-5,64	5,22	-1,11	-17,91	-4,57	-6,38	24,70	-10,22
Єгипет	-8,73	-0,89	13,09	19,11	-12,36	19,10	75,52	123,23

Аналіз виїзних туристичних потоків свідчить про їх приріст в кількісному виразі. Частка ТОП-10 країн, до яких виїжджали українці, залишилася без змін — більше 90 %. Однак у структурі відбулися значні зміни. Так, протягом 2010–2013 рр. першою країною за кількістю прибуттів громадян України посідала Росія. Але частка прибуттів українців до цієї країни зменшилась на 5 % за вказаний період. Наступною країною за привабливістю для українців за аналізований період є Польща, причому протягом чотирьох років

частка поїздок зросла на 6,6 %. На третій сходинці знаходиться Молдова, із незначним зменшенням частки у кількості прибуттів — на 0,8 %. Угорщина втратила 2 % своєї частки

Частка прибуттів з Білорусі збільшилась на 0,7 %. Румунія, у свою чергу, протягом 2010–2013 рр. посіла 6-те місце серед найбільших країн-реципієнтів туристичних потоків з України — у 2013 р. 3,3 % громадян України відвідали цю країну. Туреччина та Єгипет посідають 7-ме і 10-те місця відповідно та є основними серед країн, які українці відвідують перш за все з метою відпочинку. Словаччина і Німеччина на 8-й і 9-й позиції у рейтингу, із часткою від загальної кількості виїжджаючих за кордон громадян України у 2013 р. 2,4 % і 1,6 % відповідно.

Зміна політичних умов, анексія Криму та проведення АТО, погіршення соціально-економічного становища українців, запровадження безвізу з країнами ЄС суттєво вплинули на зміну виїзного потоку українців. Так, перш за все слід виокремити збільшення виїзтів українців до країн Європейського Союзу. Перше місце в рейтингу займає Польща, яка є осередком трудової міграції українців, її частка збільшилась на 3,7 %. Збільшилась на 2,2 % частка виїзтів до Угорщини, що призвело до зміни позиції країни в рейтингу з четвертої в 2014 р. на третю в 2017 р. Зріс також виїзний потік до Румунії та до Словаччини — приріст частки відповідно на 1,6 % і на -0,3 %. На противагу, відбулося зменшення потоку до Німеччини, що призвело до скорочення частки виїзтів до країни з 1,4 % до 1,3 % та до втрати позиції в рейтингу з дев'ятої в 2014 р. до десятої в 2017 р. Водночас, за даними офіційної статистики в 2014–2017 рр., зменшилась чисельність туристів, що прибули з України до Росії (виїзди скоротилися на 6,3 %, а частка — на 4,3 %), Молдови (зменшення потоку на 31 % та частки — на 4,4 %), Білорусі (зменшення виїзтів на 22 % та частки — на 2,4 %). Щодо Єгипту та Туреччини, то можна відмітити суттєве зростання виїзного потоку. Відповідно, частка потоку в Туреччину виросла з 2,4 % до 4,5 % в 2014–2017 рр., а в Єгипет — з 1,8 % до 2,8 %. Ці зміни призвели до підняття Туреччини та Єгипту в рейтингу станом на 2017 р. відповідно на п'яту та дев'яту позицію.

Висновки. На підставі проведеного аналізу міжнародних туристичних потоків в Україні можна виокремити такі основні тенденції: неефективність зовнішньої туристичної діяльності України, що підтверджується перевищенням виїзних туристичних потоків над в'їзними; у мотиваційній структурі зовнішніх туристичних потоків України переважає приватний туризм; зниження темпів розвитку туристичної діяльності з 2014 р. через нестабільність політичного становища, військового конфлікту на Сході країни, погіршення соціально-економічного становища тощо; зміна просторової структури туристичних потоків України на переважання країн Європейського Союзу над країнами СНД, серед яких перш за все країни, що мають спільний кордон із Україною, зростання виїзного туристичного потоку через трудову міграцію тощо.

Для відновлення міжнародного туристичного потоку України перш за все необхідно стабілізувати ситуацію на Сході країни, сприяти розвитку євроінтеграційних процесів та залученню інвестицій у розвиток туристичної інфраструктури, підвищувати якість туристичних послуг, що дозволить покращити зовнішньополітичний імідж та збільшити результативність міжнародного туризму. Доцільним є розробка і впровадження дієвих програм щодо підтримки малого та середнього підприємництва у сфері туризму і гостинності на загальнодержавному та регіональному рівнях, розвиток нетрадиційних форм і видів туризму, стимулювання розвитку раціональних методів використання туристичних ресурсів, надання пільгового оподаткування та кредитування для суб'єктів господарювання в цій галузі, розвиток матеріально-технічної бази туристичної інфраструктури, формування та реалізація дієвого контролю за дотриманням стандартів якості туристичних послуг, збільшення інформаційно-рекламної діяльності та здійснення інших заходів щодо популяризації туристичного бренду «Україна» на міжнародному рівні.

Перспективами подальших наукових досліджень в цьому напрямі є обґрунтування стратегії розвитку міжнародного туризму в Україні з урахуванням просторово-географічної та мотиваційної структури й орієнтування на інтеграцію в європейське та світове господарство.

Список літератури / References

1. Travel & tourism economic impact 2018 world. Available at : <https://www.wttc.org/-/media/files/reports/economic-impact-research/regions-2017/world2017.pdf> (accessed at 30 November 2018).
2. UNWTO Tourism Highlights 2018 Edition. World Tourism Organization UNWTO. Available at : <http://www2.unwto.org>. (Accessed at 30 November 2018).
3. Білоцерківський О. Б. Розвиток міжнародного туризму в Україні в контексті світових тенденцій // Вісник Одеського національного університету. Серія : Економіка. 2017. Т. 22, Вип. 10. С. 220–223. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vonu_econ_2017_22_10_46.
Bilotserkivskiy, O. B. (2017). *Rozvytok mizhnarodnoho turyzmu v Ukraini v konteksti svitovykh tendentsiy* [Development of international tourism in Ukraine in the context of world trends]. *Visnyk Odeskoho natsionalnoho universytetu. Serii: Ekonomika* [Bulletin of Odessa National University. Series: Economics], vol. 22, iss. 10, pp. 220–223. Available at : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vonu_econ_2017_22_10_46 (accessed at 30 November 2018) [in Ukr.].
4. Бондаренко Л. А. Міжнародний туризм в Україні: проблеми та перспективи подальшого розвитку // Ефективна економіка. 2016. № 11. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2016_11_63.
Bondarenko, L. A. (2016). *Mizhnarodnyj turyzm v Ukraini: problemy ta perspektyvy podal'shoho rozvytku* [International tourism in Ukraine: problems and prospects for further development]. *Efektivna ekonomika* [Effective economy], Num. 11. Available at : http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2016_11_63 (accessed at 30 November 2018) [in Ukr.].
5. Горіна Г. О. Місце України на міжнародному туристичному ринку // Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. Серія : Економічні науки. 2014. № 3. С. 61–66. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvpush_2014_3_10.
Horina, H. O. (2014). *Mistse Ukrainy na mizhnarodnomu turystychnomu rynku* [Ukraine's place in the international tourist market]. *Naukovyj visnyk Poltav's'koho universytetu ekonomiky i torhivli. Serii: Ekonomichni nauky* [Scientific herald of Poltava University of Economics and Trade. Series: Economic Sciences], no. 3, p. 61–66. Available at : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvpush_2014_3_10 (accessed at 30 November 2018) [in Ukr.].
6. Грянило А. В., Мацур Н. І. Міжнародний туризм: проблеми та перспективи розвитку в Україні // Фінансовий простір. 2013. № 4. С. 144–148. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Fin_pr_2013_4_18.
Hrianylo, A. V., Matsur, N. I. (2013). *Mizhnarodnyj turyzm: problemy ta perspektyvy rozvytku v Ukraini* [International tourism: problems and prospects of development in Ukraine]. *Finansovyy prostir* [Financial space], no. 4, p. 144–148. Available at : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Fin_pr_2013_4_18 (accessed at 30 November 2018) [in Ukr.].
7. Парфіненко А. Ю. Міжнародний туризм в Україні: геополітичні аспекти глобального явища // Актуальні проблеми міжнародних відносин. 2015. Вип. 126 (частина I). С. 12–23.
Parfinenko, A. (2015). *Mizhnarodnyj turyzm v Ukraini: heopolitychni aspekty hlobal'noho iavyscha* [International Tourism in Ukraine: Geopolitical aspects of global phenomena]. *Aktualni problemy mizhnarodnykh vidnosyn* [Actual problems of international relations], vol. 126, part. 1, pp. 12–23 [in Ukr.].
8. Письменний О. А. Аналіз ринку міжнародного туризму України // Економічний аналіз. 2014. Т. 15 (1). С. 144–153.
Pysmennyj, O. A. (2014). *Analiz rynku mizhnarodnoho turyzmu Ukrainy* [Analysis of the international tourism market of Ukraine]. *Ekonomichnyj analiz* [Economic analysis], vol. 15 (1), p. 144–153 [in Ukr.].
9. Теребух А. А., Макар О. П., Льницька Г. Я. Проблеми розвитку міжнародного туризму в Україні // Молодий вчений. 2015. № 11 (2). С. 126–129. URL : [http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2015_11\(2\)_30](http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2015_11(2)_30).
Terebukh, A. A., Makar, O. P., Ilynska, H. Ya. (2015). *Problemy rozvytku mizhnarodnoho turyzmu v Ukraini* [Problems of international tourism development in Ukraine]. *Molodyj*

vchenyj [Young scientist], no. 11 (2), p. 126–129. Available at : [http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2015_11\(2\)_30](http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2015_11(2)_30) (accessed at 30 November 2018) [in Ukr.].

10. Державний комітет статистики України. URL : <http://ukrstat.gov.ua>.

State Committee of Statistics of Ukraine. Available at : <http://ukrstat.gov.ua> (accessed at 30 November 2018).

Цель. Цель статьи — исследование состояния и перспектив развития туризма в Украине в современных условиях.

Методы. Методологическим основанием выступают: диалектический метод научного познания — для исследования взаимосвязей и исторического развития международного туризма в Украине, общенаучные методы: анализ, синтез, индукция, дедукция, графический метод, группировки, сравнения — для определения основных тенденций состояния международного туризма, структурный анализ — для оценки структуры международного туризма по цели поездки и географической структуре международных туристических потоков Украины.

Результаты. Проанализированы динамика и сбалансированность международных туристических потоков в Украине. Проведена оценка динамики и структуры исходящих и входящих туристических потоков в зависимости от мотивации поездки. Рассмотрены объем и структура туристических потоков Украины по странам происхождения. Выявлена неэффективность внешней туристической деятельности Украины, что подтверждается превышением выездных туристических потоков над въездными. Установлено, что в мотивационной структуре внешних туристических потоков Украины преобладает частный туризм. Зафиксировано снижение темпов развития туризма с 2014 года, причиной чего является нестабильность политической ситуации, военный конфликт на Востоке страны, ухудшение социально-экономической ситуации. Установлены изменения в пространственной структуре туристических потоков Украины с преобладанием стран Европейского Союза и уменьшением роли стран СНГ. Выявлено возрастание выездного туризма за счет трудовой миграции. Предоставлены рекомендации по восстановлению международного туристического потока Украины. Они заключаются в необходимости стабилизации ситуации на Востоке страны, развития евроинтеграционных процессов и привлечения инвестиций в развитие туристической инфраструктуры, повышении качества туристических услуг.

Ключевые слова: международный туризм, въездной туризм, выездной туризм.

Objective. The study of Ukrainian tourism development and perspectives in modern conditions.

Methods. The methodological basis are the followings: the dialectical method of scientific knowledge — for studying the interrelations and historical development of international tourism in Ukraine, general scientific methods: analysis, synthesis, induction, deduction, graphic method, grouping, comparison — to determine the main tendencies of the status of international tourism, structural analysis — to assess the structure of international tourism for the purpose of travel and the geographical structure of international tourist flows of Ukraine.

Results. The dynamics and balance of international tourist flows in Ukraine are analyzed. An estimation of dynamics and structure of outgoing and inbound tourist flows depending on the motivation of the trip is conducted. The volume and structure of tourist flows of Ukraine by countries of origin are considered. External tourism activity of Ukraine is ineffective. It is confirmed by the excess of outgoing tourist flows over the entrance. In the motivational structure of external tourist flows of Ukraine, private tourism prevails. The decline in the rate of tourism development since 2014 is marked by the instability of the political situation, the military conflict in the East, the deterioration of the socio-economic situation. The changes in the spatial structure of the tourist flows of Ukraine to the predominance of the countries of the European Union have changed. Outbound tourism has grown through labor migration. Recommendations for the restoration of the international tourist flow of Ukraine provided. It is necessary to stabilize the situation in the East of the country, promote the development of European integration processes and attract investments in the development of tourism infrastructure, improve the quality of tourist services.

Key words: international tourism, inbound tourism, outbound tourism, international tourism balance.

Надійшла до редакції 26.11.2018